

Een nieuwe invasieve exoot vreet aan onze iepen: de iepenzigzagbladwesp

Ad Mol, coördinator EIS-werkgroep bladwespen & Dik Vonk, stadsecoloog in Haarlem

In februari van dit jaar is de iepenzigzagbladwesp (*Aproceros leucopoda*) voor het eerst uit ons land gemeld (zie <http://www.natuurbericht.nl/?id=12191>). Het gaat om een uit Japan afkomstige invasieve exoot die sedert 2003 in een aantal Midden-Europese landen is ingeburgerd en daar lokaal ontbladering van iepen kan veroorzaken. De European and Mediterranean Plant Protection Organisation (EPPO) heeft de zigzagbladwesp in 2011 op de waarschuwingslijst geplaatst en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) had deze soort in 2012 als mogelijk risico voor ons land benoemd. De vondst in Nederland betrof enkele jonge larven en vraatsporen aan iepenbladeren die in augustus 2013 waren gefotografeerd langs de IJssel, vlak bij Kampen. Inmiddels is meer bekend over deze soort dat kan helpen om een beter beeld van de aanwezigheid in ons land te krijgen.

Herkenbaarheid

De iepenzigzagbladwesp leeft uitsluitend op iepen. Het maakt daarbij niet uit om welke soorten, hybriden of cultuurvariëteiten het gaat. Voor niet-specialisten is deze bladwesp het best te herkennen aan de larven en de vraatsporen. Jonge larven (tot ca. 5 á 7 mm lengte) vreten een zigzagpatroon vanaf de buitenrand van het blad tot aan de middennerf, dat vrijwel steeds tussen de zijnerven van het blad blijft. Zodra de larve de hoofdnerf bereikt, gaat hij terug naar de bladrand en begint daar opnieuw. Oudere larven (tot 10 à 12mm lengte) zijn sterk genoeg om ook de zijnerven door te bijten en eten grotere vlakken weg zonder een zigzagspoor achter te laten. De larven van de iepenzigzagbladwesp zijn groen met een licht geelbruine of geelgroene kop met een donkere band. Kenmerkend is de zwarte tekening op de zijkant van het borststuk, boven de middelste en achterste borstpoten. Bij jonge larven kan deze tekening wat vaag zijn, bij grotere larven gaat het in de meeste gevallen om een scherp zwart kronkelig lijntje, vaak in de vorm van een 'T'. Kenmerkend voor bladwespen van het genus *Aproceros* zijn tevens de fijnmazige cocons die voor de verpopping op of onder iepenbladeren worden gesponnen. In deze cocons bevindt zich aanvankelijk een groene, zogenaamde prépop, die later verandert in een zwarte pop waaruit na enige dagen de volwassen bladwesp komt.

Onder: Vraatbeeld van jonge larven (ca. 6 mm lang) van *Aproceros leucopoda* op iep.

Boven: Volgroeide larve van *Aproceros leucopoda*, ca. 12 mm lang. (Foto's: Tineke Cramer)

Cocon met prépop van *Aproceros leucopoda* op iep. (Foto: Tineke Cramer)

Verspreiding

Op 1 juni 2014 werden op de vindplaats in Overijssel opnieuw vraatsporen gevonden, ditmaal samen met enkele lege cocons en een volwassen vrouwtje. Daardoor kon met zekerheid worden vastgesteld dat het inderdaad ging om *Aproceros leucopoda*. Daarna is door beide auteurs het zoeken naar nieuwe vindplaatsen geïntensiveerd en werd ook een oproep geplaatst op de startpagina van www.waarneming.nl. Deze activiteiten hebben ertoe geleid dat de soort inmiddels op ruim 100 plekken is gevonden, van Buitenpost in Friesland als meest noordoostelijke vindplaats tot Axel in Zeeuws-Vlaanderen als meest zuidwestelijke. Daarmee is duidelijk dat de vondst uit 2013 in Overijssel niet als een losse waarneming kan worden beschouwd, maar dat er sprake is van een structurele aanwezigheid in ons land. In de literatuur is de relatief snelle uitbreiding van deze soort in Midden-Europa onder meer verklaard door onbedoeld menselijk transport, met name via vrachtverkeer. Dat zou ook bij ons zo kunnen zijn. Relatief veel vindplaatsen blijken te liggen in bebouwd

gebied en langs infrastructuur, zoals wegen en spoorwegen. Daarnaast telt ook het rivierengebied veel vindplaatsen. Uit sommige delen van ons land zijn op dit moment echter nog geen vindplaatsen bekend; het betreft de provincies Groningen en Flevoland, de oostelijke delen van Overijssel en Gelderland, Noord-Holland ten noorden van het Noordzeekanaal en Midden- en Zuid-Limburg.

Graag waarnemingen doorgeven

Om een nog beter beeld te krijgen van de verspreiding van de iepenzigzagbladwesp in ons land zijn meer waarnemingen nodig, met name uit bovengenoemde gebieden zonder waarnemingen. Gezien de ervaringen tot nu toe, verdient het aanbeveling om in elk geval te letten op plekken met iep langs autowegen, spoorwegen, kanalen of rivieren, inclusief overslagplekken van goederen zoals stationscomplexen of havens. Waarnemingen, bij voorkeur met foto en coördinaten van de vindplaats, kunnen worden doorgegeven via www.waarneming.nl of gemeld bij EIS Kenniscentrum Insecten.